

Správa o činnosti Slovenského národného komitétu historikov za roky 2006 – 2011

Edita Ivaničková, Dušan Kováč

Slovenský národný komitét historikov (SNKH) je celoslovenskou organizáciou, ktorej úlohou je v relevantných prípadoch zastupovať slovenskú historickú obec smerom do zahraničia a sprostredkovať kontakty, podnety a informácie zo zahraničia na Slovensko.

SNKH nemá registrované členstvo. Komitét zastupuje (v súčasnosti) 342 členov Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV (SHS). Roku 2006 zvolilo Valné zhromaždenie na svojom zjazde 11-členný SNKH. Predsedníctvo SAV vzalo voľbu na vedomie. SNKH podáva správu o svojej činnosti Valnému zhromaždeniu SHS. V období medzi zjazdmi sa predseda SHS zúčastňuje na zasadnutiach SNKH a predseda SNKH na rokovaníach Výboru SHS.

Valné zhromaždenie XIII. zjazdu Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, dňa 27. apríla 2006 zvolilo do komitétu:

PhDr. Dušan KOVÁČ, DrSc. (HÚ SAV)
prof. PhDr. Roman HOLEC, CSc. (FF UK)
PhDr. Edita IVANIČKOVÁ, CSc. (HÚ SAV)
prof. PhDr. Leon SOKOLOVSKÝ, CSc. (FF UK)
doc. PhDr. Pavol VALACHOVIČ, CSc. (FF UK)
prof. PhDr. Ján LUKAČKA, CSc. (FF UK)
PhDr. Bohumila FERENČUHOVÁ, CSc. (HÚ SAV)
PhDr. Slavomír MICHÁLEK, DrSc. (HÚ SAV)
PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD (VHÚ, Bratislava)
prof. PhDr. Peter ŠVORC, CSc. (FF Prešovskej univerzity)
PhDr. Rastislav KOŽIAK, PhD (FF UMB, B. Bystrica)

Na prvom pozjazdovom zasadnutí SNKH dňa 23. októbra 2006 boli zvolení:

PhDr. Dušan KOVÁČ, DrSc. – predseda
prof. PhDr. Roman HOLEC, CSc. – podpredseda
PhDr. Edita IVANIČKOVÁ, CSc. – tajomníčka

SNKH sa riadi Stanovami. Nemá vlastné finančné prostriedky a jeho členský príspevok v CISH hradí SAV. Zabezpečenie bežnej činnosti (korešpondencia, telefón, kancelárske potreby, prístrojová technika a pod.) financuje inštitúcia, ktorej pracovníkom je predseda SNKH, v tomto prípade Historický ústav SAV.

SNKH pracuje formou spoločných zasadnutí, ktoré sa konajú raz alebo dvakrát do roka – za uplynulých päť rokov sa takto zišiel 6-krát; ďalej pomocou e-mailu – takto sa konala v júli 2009 nominácia členmi komitétu D. Kováča za kandidáta na voľbu do nového Byra Comité internationale des sciences historiques (CISH).

SNKH predovšetkým zastupuje slovenskú historickú obec vo svetovej organizácii historikov (CISH). Voči CISH si SNKH plní všetky povinnosti vyplývajúce zo štatútu CISH, okrem iného platí pravidelne členský príspevok, ktorý je 800,- CHF.

Spolu s ostatnými národnými komitétmi a asociovanými medzinárodnými komisiami CISH sa

SNKH podieľa každých päť rokov na príprave a realizácii svetových kongresov historikov a v medziobdobí sa jeho predseda zúčastňuje na Generálnych zhromaždeniach (GZ) CISH.

Tentoraz sa GZ CISH v septembri 2007 v Pekingu zúčastnila tajomníčka E. Ivaničková. V časti, v ktorej sa pripravovali témy kongresu v Amsterdame vystúpila so spoločným návrhom SNKH a Národného komitétu Kórejskej republiky na tému Okrúhleho stola (The cultural interaction of historiographies between the Center and the Periphery). V záverečnom hlasovaní však téma nebola prijatá (zo 40 návrhov na Okrúhle stoly prešlo hlasovaním 16). Naopak bola prijatá téma jedného z desiatich Spoločných kolokvií navrhnutá českým, slovenským, rumunským a juhokórejským národným komitétom a komisiou pre hospodárske dejiny – Trade and Civilization from Ancient Times to Present.

V dňoch 22. – 28. augusta 2010 sa konal v Amsterdame v poradí už 21. medzinárodný kongres historických vied. Na programe boli tri celodenné hlavné témy: 1. Pád impérií, 2. Mesto ako kultúrny fenomén a 3. Náboženstvo a moc. Okrem týchto troch hlavných tém bolo na programe 21 špeciálnych tém, 15 okrúhlych stolov, desať tzv. joint sessions a štyri špeciálne zasadnutia (workshopy). Každá z pridružených asociácií a komisií si usporiadala svoj vlastný program. Najväčšiemu záujmu sa, ako vždy, tešili hlavné témy, ktorým boli poskytnuté najväčšie a najatraktívnejšie sály. Prvá téma sa venovala pádu impérií počínajúc ríšou Alexandra Macedónskeho až po koniec koloniálnych impérií. V tejto téme zaznel aj slovenský príspevok Dušana Kováča na tému Nacionalizmus, idea národného štátu a Habsburská monarchia. Zo špeciálnych tém treba spomenúť hlavne témy: Biografia a mikrohistória, Kto vlastní dejiny? Pramene kedysi a dnes, Problémy emigrácie a imigrácie, Konzumná spoločnosť a ekonomické zmeny, Strava a odievanie v dejinách, Národná identita a hegemoniálna pamäť, Hranice a hraničné čiary, Sexuálne násilie v dejinách, Smerovanie k svetovým dejinám? – sociálne politiky v globalizujúcom sa svete. Z okrúhlych stolov púťali záujem také témy ako otázka otroctva, história a etika, možnosti globálneho prístupu k dejinám, právo na smrť v dejinách, násilie v mestách, etnická diverzita a kultúrne vplyvy v staroveku a v stredoveku, konfrontácia orálnych a písomných kultúr, ženské stvárnenie kolektívnych identít, žena kultúra vzdelanosti. V paneli o ženskom stvárnení kolektívnych identít (Female iconic representations of collective identity) vystúpila so svojím príspevkom slovenská historička Gabriela Dudeková, ktorá hovorila o transformácii stereotypu muža a ženy, čiže o politickej ideológii na jednej a každodennom živote na druhej strane v stredoeurópskom prostredí v 19. a 20. storočí (Transformation of the stereotypes of man and woman: political ideology versus everyday life – 19th and 20th century). Medzinárodná asociácia pre súčasné dejiny Európy pripravila program, ktorý pozostával z troch častí a ktorý sa venoval vzniku a zániku štátov v Európe v 20. storočí. Prvá časť, ktorú organizoval poľský historik Tomasz Schramm, bola všeobecná a riešila predovšetkým vzťah národa a štátu, otázku národných štátov v Európe od začiatku storočia („národný štát“ ako dedičstvo politickej ideológie 19. storočia), až po zmeny, ktoré sa udiali po druhej svetovej vojne. V tejto časti vystúpil Dušan Kováč s referátom Ideológia a politika. Koncepcia národného štátu a jej kontroverzný vplyv na politiku. Druhá časť, ktorú Slovenský národný komitét historikov organizoval Dušan Kováč sa venovala rozpadu Habsburskej monarchie a problému tzv. nástupníckych štátov – čo bola jedna z najradikálnejších zmien na politickej mape Európy v 20. storočí. Problém vzniku a zániku Československa bol predmetom referátu slovenského historika Milana Zemka. Austroslavizmus, neoslavizmus a panslavizmus ako pojmy a ako historické fenomény analyzoval program, ktorý pripravila Medzinárodná komisia slovanských historických štúdií. Pre túto komisiu pripravil Dušan Kováč príspevok o vzťahu slovenských elít k austroslavizmu. Komisia dejín medzinárodných vzťahov bola tiež spoločne s Medzinárodnou spoločnosťou pre dejiny športu a telesnej výchovy spoluorganizátorom

zasadnutia venovaného Medzinárodným vzťahom v športe: historiografickým trendom a novým výzvam. Táto tematika sa dostala do programu Medzinárodného kongresu historikov prvý raz a podčiarkla tak význam fenoménu športu v novodobých dejinách. Mimoriadnu pozornosť venoval kongres otázkam migrácie. Túto otázku zaradila do svojho programu aj Medzinárodná spoločnosť sociálnych dejín. Slovenské historičky Ľubica Harbuľová a Bohumila Ferenčuhová sa vo svojom príspevku venovali otázke ruskej emigrácie po Októbrovej revolúcii.

Súčasťou kongresu bolo aj valné zhromaždenie CISH, vrcholnej svetovej organizácie historickej vedy, ktorej členom je tiež Slovenský národný komitét historikov. Valné zhromaždenie malo dve časti – na začiatku a na záver kongresu. Predmetom, o ktorom sa na Valnom zhromaždení najviac diskutovalo, bola snaha byra viac prepojiť programy asociácií a komisií s hlavným programom, k čomu malo slúžiť aj zmenšenie dotácie pre samostatné panely asociácií a komisií. Nie všetci predstavitelia asociácií a komisií pochopili tento zámer, ale na záver sa našla dohoda v tom zmysle, že výberová komisia budúceho programu bude vo väčšej miere integrovať programy asociácií a komisií s hlavným programom. Valné zhromaždenie rozhodlo o tom, že budúci medzinárodný kongres sa bude konať roku 2015 v čínskom meste Ji-nan. Zvolilo sa nové byro, v ktorom sa po prvýkrát v dejinách CISHu výrazne presadili ženy. Predsedníčkou CISH sa stala fínska historička Marjatta Hietala, podpredsedníčkou argentínska historička Hilda Sabato, druhým podpredsedom sa stal holandský historik W. den Boer, generálnym sekretárom Robert Frank z Paríža.

21. svetový kongres v Amsterdame sa významne zapísal aj do dejín slovenskej historiografie. Slovenská historiografia mala na ňom šesť pozvaných vystúpení, z toho jedno v hlavnom programe (Dušan Kováč), jedno na okrúhlym stole v rámci hlavného programu (Gabriela Dudeková). Slovenská historiografia organizovala jednu sekciu. Dušan Kováč bol zvolený za predsedu Medzinárodnej komisie slovanských historických štúdií a bol opätovne zvolený za člena byra Medzinárodnej asociácie pre súčasné dejiny Európy. Bohumila Ferenčuhová bola opätovne zvolená za členku byra Komisie dejín medzinárodných vzťahov. Slovenský národný komitét historikov pripravil pre kongres v Amsterdame tiež elektronickú publikáciu: *Historiography in motion. Slovak contributions to the 21st International Congress of Historical Sciences* (eds. Roman Holec, Rastislav Kožiak), ktorá sa medzi účastníkmi kongresu stretla s veľkým záujmom.

Za uplynulých päť rokov pokračovala aj slovenská účasť v medzinárodných komisiách CISH. Osobitne ide o už spomínané komisie: Medzinárodná komisia pre moderné dejiny Európy (D. Kováč, člen jej byra) a Komisia pre dejiny medzinárodných vzťahov (B. Ferenčuhová, členka jej medzinárodného byra), v Medzinárodnej komisii pre porovnávacíe cirkevné dejiny (V. Čičaj) a v Medzinárodnej slavistickej komisii (D. Kováč).

V rámci CISH sa za uplynulé obdobie konali aj neformálne kontakty s členmi Byra a s predstaviteľmi viacerých národných komitétov, osobitne stredo európskych a z nich najmä s českým národným komitétom historikov.

SNKH je aj garantom bilaterálnych komisií historikov. Rokuje so zahraničnými národnými komitétmi o ich vzniku, menuje predsedov a členov slovenských častí týchto komisií, informuje sa o ich činnosti. V súčasnosti existuje a pracuje 9 dvoj- a trojstranných komisií historikov.

V septembri 2007 sa po prvý raz konalo zasadnutie komitétu za prítomnosti predsedov bilaterálnych komisií historikov (podľa záverov SNKH sa tak koná raz do roka). Informácie predsedov komisií a diskusia k nim ukázali, že aktivita komisií siaha od mimoriadne živých bilaterálnych stykov a spolupráce so zahraničným partnerom (Slovensko- česká, Slovensko-nemecko-česká, Slovensko-maďarská komisia) až po niektoré problémové komisie. V prípade novozaloženej Slovensko-ukrajinskej komisie ukrajinská strana spočiatku nereagovala na slovenské podnety. Ostatné komisie pracujú pravidelne (podľa vlastného harmonogramu a plánov), usporadúvajú vedecké konferencie a ďalšie podujatia (a publikujú zborníky z nich), niektoré vydávajú ročenky (Slovensko-česká, Slovensko-maďarská).

Z diskusie vyplynulo, že problémom komisií sú najmä financie na ich činnosť, potreba obnovenia členstva v nich, potreba fungovania podľa štatútu, nadviazanie kontaktov medzi jednotlivými komisiami.

Aj na tento podnet sa v uplynulom päťročnom období komitét sústredil na personálne otázky bilaterálnych komisií. Menoval 3 nových predsedov slovenských sekcií (S. Mičev, T. Ivantyšinová, E. Ivaničková) a 14 nových členov komisií.

Odporúčania pre novozvolený SNKH:

1. Vopred pripraviť cez národné komitéty krajín V4, Slovinska, Chorvátska a Rakúska spoločného kandidáta pre voľby do Byra CISH na generálnom zhromaždení roku 2015.
2. Okamžite venovať pozornosť príprave tém na 22. svetový kongres historikov; aktívne reagovať na výzvu Byra CISH, čo sa týka odovzdania návrhov na témy kongresu.
3. Odporúčame novozvolenému SNKH, aby konkrétne riešil otázku, ako dostať slovenskú historiografiu do svetovej pozornosti aj prostredníctvom internetu (on-line). Vhodné by bolo vytvoriť webovú stránku SNKH, na ktorej by komitét informoval o svojej činnosti, činnosti CISH a jeho Byra a tiež o činnosti bilaterálnych komisií historikov.